

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління публічними фінансами»
на тему:
«ПОДАТКИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ»

Виконавець:

Студентка ФФБС:

Барон Ганна Іванівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлюється тим, що система оподаткування в Україні має істотний вплив на формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Податки являють собою важливий елемент державного впливу на діяльність суб'єктів господарювання, від ефективності функціонування яких залежить продуктивність чи деструктивність соціально-економічних перетворень у країні. Податки та податкова система взагалі є одними з визначальних складових частин забезпечення економічного зростання держави.

В умовах ринкових відносин роль податків як активних фіскальних регуляторів економічного зростання і важелів управління суспільним розвитком дедалі істотно посилюється. За роки незалежності податкова система України стала потужним джерелом доходів держави, забезпечуючи понад 75% доходів до зведеного бюджету країни. І протягом цього періоду уряд постійно шукає нові шляхи вдосконалення системи оподаткування.

Метою магістерської роботи є дослідження особливостей формування доходів бюджетів різних рівнів за рахунок податкових надходжень, виявлення проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено послідовне виконання відповідних **завдань**, як:

- дослідити теоретичні основи оподаткування в Україні, у тому числі податок як економіко-правову категорію, сутність, функції та класифікацію податків, елементи податку та їх характеристику;
- дослідити стан, проблеми та основні тенденції оподаткування в Україні;
- проаналізувати динаміку податкових надходжень до Державного бюджету України;
- визначити фіскальну ефективність податкових надходжень місцевих бюджетів;
- здійснити оцінку рівня податкового навантаження в Україні та визначити вплив податкової політики на формування доходів бюджету;
- дослідити зарубіжний досвід формування податкових надходжень та можливості його імплементації у вітчизняну практику;
- визначити шляхи збільшення доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі формування доходів бюджету.

Методи дослідження. В процесі наукового дослідження застосовувалися різноманітні специфічні методи економічних досліджень, взаємопов'язані загальною логікою аналізу: аналітичний метод, метод статистичного аналізу, метод порівняння та узагальнення, структурно-логічний метод, методи аналізу та синтезу, графічний метод, метод моделювання тощо.

Інформаційною базою дослідження виступають Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України, Постанови Кабінету Міністрів, інші нормативно-правові акти, звітність Міністерства фінансів України, Рахункової палати, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, монографії,

посібники, Інтернет ресурси, на основі яких зроблено статистичні спостереження та за фінансовими даними яких здійснювалися розрахунки, моделювання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (87 найменувань) та 6-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок. Робота містить 17 таблиць, 22 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, інформативна база та методи дослідження. Основна частина складається із трьох розділів.

У першому розділі розглянуто загальнотеоретичні основи оподаткування в Україні, а саме податок як економіко-правова категорія, сутність, функції та класифікація податків, елементи податку та їх характеристика, досліджено стан, проблеми та основні тенденції оподаткування в Україні.

У другому розділі проведено аналіз динаміки податкових надходжень до Державного бюджету України, визначено фіскальну ефективність податкових надходжень місцевих бюджетів, здійснено оцінку рівня податкового навантаження в Україні та визначено вплив податкової політики на формування доходів бюджету.

У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід формування бюджету за рахунок податкових надходжень та можливості його імплементації у вітчизняну практику, запропоновано шляхи підвищення доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

У висновках сформульовано основні результати кваліфікаційної роботи.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження на тему «Податки як основа формування доходів бюджету» дало змогу зробити науково-теоретичні висновки:

1. Податок має правову та економічну характеристики. Правовий зміст податків проявляється через систему правових норм. Податки встановлюються виключно державою на підставі закону за юридично закріпленими правилами. При реалізації сутності податку як правової категорії основою є зміна форми власності, тобто перехід власності до держави та використання її для задоволення суспільних потреб. За економічним змістом податки - це інструмент державного розподілу і перерозподілу доходів та фінансових ресурсів.

2. Сутність податків як економічної категорії проявляється в функціях, які вони виконують. Виділяють такі два напрями функцій: фіскальну та регулюючу. Окрім основних функцій також виділяють підфункції податку (соціальну, розподільчу, контрольну). Сутність податку як економіко-правової категорії розкривається в існуючих формах оподаткування. Різноманітність цих форм обумовила необхідність класифікації податків за певними ознаками. Відповідно до Податкового кодексу в Україні стягуються 7 загальнодержавних податків і зборів та 4 місцевих.

3. Дослідивши стан сучасної системи оподаткування України, можна дійти висновку, що вона має низку недоліків - постійні зміни податкового законодавства, нерівноцінний рівень податкового навантаження на бізнес, високий рівень тіньової економіки, безсистемне надання податкових пільг тощо.

4. Податкові надходження посідають важливе місце у бюджетних доходах, займаючи найбільшу питому вагу у їх структурі. Податкові надходження є основним джерелом

наповнення дохідної частини Державного бюджету і в 2020 році становили 851,1 млрд.грн. У структурі доходів Державного бюджету України у 2020 році частка податкових надходжень знизилась на 1 в.п. та становила 79,1% загального обсягу надходжень. У структурі податкових надходжень державного бюджету у 2020 році найбільшу частку мали податок на додану вартість – 47,1%, акцизний податок – 16,2%, податок та збір на доходи фізичних осіб – 13,8%, податок на прибуток підприємств – 12,8%, рентна плата за користування надрами – 6,2 % та ввізне мито – 3,5%. Податок на додану вартість (ПДВ) є основним бюджетоутворюючим податком Державного бюджету. За 2020 рік надходження податку на додану вартість до державного бюджету дорівнювали 400,6 млрд. грн, що становить 102,7% затвердженого показника на рік (зі змінами).

5. В Україні в період 2016-2020 р.р. в податкових надходженнях Державного бюджету суттєво переважають непрямі податки, що є негативним фактором. Основний фактор, що визначає співвідношення прямих та непрямих податків – це життєвий рівень переважної частини населення. Низький рівень обмежує масштаби податкових надходжень з доходів юридичних та фізичних осіб.

6. На основі проведеного моніторингу дохідної частини державного бюджету встановлено залежність податкових надходжень Державного бюджету від прямих податків і отримано прогнозне значення на наступні три роки. Зробивши прогнозний розрахунок обсягу прямих податків і податкових надходжень Державного бюджету на 2021-2023 роки ми спостерігаємо тісний взаємозв'язок між цими показниками і тенденцію збільшення як прямих податків так і податкових доходів Державного бюджету.

7. В 2015 році в Україні розпочалася децентралізація місцевої влади. Після прийняття ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» №71-VIII від 28.12.2014 року, який набрав чинності з 2015 року, структура доходів бюджетів зазнала змін. Розпочата реформа також вплинула і на розподіл доходів (у т.ч. податків) між Державним і місцевими бюджетами. Це пояснює тенденцію збільшення частки податкових доходів місцевих бюджетів.

8. В доходах місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) податкові надходження займають найбільшу частку і становлять 60,6% у 2020 році, що на 19,3 в.п. більше ніж у попередньому році. Таке суттєве збільшення відбулося за рахунок збільшення податку на доходи фізичних осіб, акцизного податку та місцевих податків та зборів.

9. Податкова політика відіграє важливу роль у забезпеченні виконання державою своїх функцій та представляє собою діяльність держави у сфері встановлення та стягнення податків, зборів та обов'язкових платежів. За останні роки в Україні податкова політика носить фіскальний характер, збільшується питома вага податкових надходжень у доходах бюджету країни. Сучасна податкова політика України зберігає низку суттєвих недоліків, що створюють несприятливі умови для підприємництва та стримують економічну активність.

10. Основна роль у формуванні доходів бюджетних систем зарубіжних країн належить податковим надходженням. Вони використовуються державою як основоположний інструмент перерозподілу національного доходу, а також є основою дохідної бази у таких ланках фінансової системи, як державний бюджет та місцеві фінанси, спеціальні урядові фонди.

11. Дослідження виявили значну розбіжність між чинними граничними податковими ставками: від 29% у Болгарії до 76% у Швеції. Двадцять вісім країн мають ставку, що перевищує 50%. Середній показник для всіх країн становить 56%. Види податків, які застосовують різні держави, відрізняються. Усі країни, представлені у вибірці, мають центральний податок на дохід та певні варіанти податків на споживання. Дослідження свідчать, що якщо порівняти податки в Україні й податки в інших європейських країнах, то вони на середньому рівні, якщо дивитися на офіційну зарплату і найнижчі, якщо працівник оформлений, як ФОП. З іншого боку в європейських країнах населенню вистачає зарплати на якісне життя й відпочинок після сплати їхніх величезних податків, на відміну від України.

12. В багатьох країнах основою фінансової незалежності місцевої влади виступають місцеві податки і збори, так і загальнодержавні, перелік яких досить широкий. Провідні європейські країни наділяють органи місцевої влади дуже високим рівнем фінансової автономії. Це дозволяє місцевим органам зовсім не залежати або слабко залежати від бюджетів центральних адміністрацій. До таких країн належать Швеція, Іспанія, Австрія, Швейцарія. У цих країнах фінансова незалежність місцевих бюджетів знаходиться в інтервалі від 70% до 98%. У Фінляндії, Франції, Бельгії значення цього показника коливається від 55% до 70%

13. Головним джерелом надходжень до бюджетів місцевих урядів зарубіжних країн є власні доходи, в той же час коли для України є характерною невелика частка власних доходів, що свідчить про низький рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Тому, наша держава повинна забезпечити достатні та стабільні власні фінансові ресурси органам місцевої влади.

14. Проведений в роботі аналіз ефективності податкової системи та виявлення основних її недоліків дозволяє запропонувати шляхи вирішення проблем формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень: дотримуватися стабільності в нормативно-правовому регулюванні податкового законодавства; поширити масово-роз'яснювальну роботу податкових органів через мережу телефонних довідкових служб; оптимізувати рівень податкового навантаження; зменшити податкове навантаження на фонд оплати праці; підвищити ефективність управління податковим боргом; основним джерелом формування доходів бюджетів мають бути прямі податки, а непрямі податки повинні використовуватися у формі акцизів для обмеження споживання деяких видів товарів (у тому числі шкідливих для здоров'я), а також для оподаткування предметів розкоші; оптимізувати систему податкових пільг; розширити перелік податків та зборів та ін.

15. Для підвищення ролі податкових надходжень місцевих бюджетів необхідно: податок на доходи фізичних осіб повністю зараховувати до місцевих бюджетів; розширити перелік місцевих податків та зборів з правом місцевих органів влади вибирати з переліку найбільш доцільні для їх території, урегулювати механізм нарахування податку на нерухомість в Україні, провести інвентаризацію майна; удосконалити оподаткування малого бізнесу та спрощену систему оподаткування з метою мінімізації зловживань; здійснювати обов'язкове середньострокове планування доходів місцевих бюджетів та інше.

Втілення в дію зазначених заходів підвищить ефективність формування доходів і збільшення податкових надходжень бюджетів різних рівнів.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра
Барон Ганни Іванівни
«Податки як основа формування доходів бюджету»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються загальнотеоретичні основи оподаткування, у тому числі податок як економіко-правова категорія, сутність, функції та класифікація податків, елементи податку та їх характеристика, досліджено стан, проблеми та основні тенденції оподаткування в Україні. Проведено аналіз динаміки податкових надходжень до Державного бюджету України, визначено фіскальну ефективність податкових надходжень місцевих бюджетів, здійснено оцінку рівня податкового навантаження в Україні та визначено вплив податкової політики на формування доходів бюджету. Досліджено зарубіжний досвід формування податкових надходжень та можливості його імплементації у вітчизняну практику. Запропоновано шляхи збільшення доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Запропоновані заходи створять умови для зміцнення дохідної частини бюджетів різних рівнів за рахунок податкових надходжень. Сформульовані у даній роботі пропозиції можуть бути використані для вдосконалення оподаткування в Україні.

Ключові слова: податки, податкові надходження, податкова система, прямі податки, непрямі податки, доходи зведеного бюджету, доходи державного бюджету, доходи місцевих бюджетів, податкове навантаження, податкова політика.

ANNOTATION

qualification work for a master's degree
Baron Hanna
«Taxes as a basis for the formation of budget revenues»
Odessa National University of Economics
Odessa, 2021

The master's qualification work consists of three sections.

The paper considers the general theoretical foundations of taxation, including tax as an economic and legal category, the essence, functions and classification of taxes, tax elements and their characteristics, the state, problems and main trends of taxation in Ukraine. An analysis of the dynamics of tax revenues to the State Budget of Ukraine, determined the fiscal efficiency of tax revenues of local budgets, assessed the level of tax burden in Ukraine and determined the impact of tax policy on the formation of budget revenues. Foreign experience in the formation of tax revenues and the possibility of its implementation in domestic practice is studied. Ways to increase budget revenues at the expense of tax revenues are proposed.

The proposed measures will create conditions for strengthening the revenue side of the budgets of different levels through tax revenues. The proposals formulated in this paper can be used to improve taxation in Ukraine.

Keywords: taxes, tax revenues, tax system, direct taxes, indirect taxes, consolidated budget revenues, state budget revenues, local budget revenues, tax burden, tax policy.